

Varuh človekovih pravic
Dunajska cesta 56
1000 Ljubljana

(Uradni list RS, št. 44/18 z dne 29. 6. 2018)

Na podlagi šestega odstavka 25.a člena Zakona o Varuhu človekovih pravic (uradno prečiščeno besedilo – ZvarCP – UPB2, Uradni list RS, št. 69/17) je Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Varuh) sprejel

Splošni akt o načinu izvajanja zagovorništva otrok, organizaciji zagovorništva, vključitvi otroka v zagovorništvo ter nalogah, sestavi in načinu dela strokovnega sveta

1. člen

(predmet in namen)

S tem splošnim aktom so podrobneje določeni način izvajanja zagovorništva otrok, njegova organizacija in postopek vključitve otroka v zagovorništvo, kakor tudi sestava, naloge in način dela strokovnega sveta, ki spremlja uresničevanje zagovorništva. Namen zagovorništva je nudenje strokovne pomoči otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen ter posredovanje mnenja otroka pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih. Strokovna pomoč vključuje psihosocialno podporo otroku, pogovore o njegovih željah, počutju in mnenju, seznanjanje otroka s postopki in dejavnostmi na način, razumljiv njegovi starosti in razvoju, iskanje najbolj primerne rešitve skupaj z otrokom ter spremljanje otroka pred organi in institucijami, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

V tem aktu uporabljeni izrazi v moški slovnični obliki so uporabljeni kot spolno nevtralni.

2. člen

(organizacija zagovorništva)

Zagovorništvo je organizirano v mreži, ki zagotavlja enak dostop do zagovornika vsem otrokom, ne glede na kraj, kjer prebivajo, upoštevajoč tudi njihove morebitne posebne potrebe.

Mrežo zagovornikov otrok (v nadaljnjem besedilu: zagovornik) podrobneje določi Varuh, upoštevajoč tudi že izkazane potrebe po zagovorništvu na posameznih območjih.

Mrežo zagovornikov sestavljajo zagovorniki in območni koordinatorji (v nadaljnjem besedilu: koordinatorji), ki so postavljeni za posamezno območje. Koordinatorji delujejo na območjih: Ljubljane z okolico, Gorenjske, Goriške, Notranjske, Krasa in južne Primorske, Dolenjske s Posavjem, Celjsko-Koroške in Zasavja ter severovzhodnega dela Slovenije.

Naloge koordinatorjev in zagovornikov so podrobneje opredeljene v Konceptu zagovorništva otrok, ki ga določi in javno objavi Varuh.

Vsi zagovorniki in koordinatorji, ki izpolnjujejo z zakonom in s tem aktom določene pogoje, se uvrstijo na seznam, ki je objavljen na spletni strani Varuha.

Zagovornikom in koordinatorjem, ki so uvrščeni na seznam iz prejšnjega odstavka, izda Varuh evidenčno izkaznico, s katero se izkazujejo pri opravljanju svojih nalog.

3. člen **(obseg zagovorništva)**

Zagovorništvo otrok obsega:

- razvijanje mreže zagovornikov;
- organizacijo in izvedbo usposabljanja in preizkus znanja za kandidate za zagovornike;
- organizacijo in izvedbo strokovnega izpopolnjevanja in usposabljanja zagovornikov otrok;
- organizacijo supervizij in intervizij za zagovornike;
- obravnavo pisnih pobud za postavitev zagovornika otroka in postavitev zagovornika;
- srečanja in pogovore z otrokom ter pridobitev njegovega mnenja oziroma izjave;
- spremljanje in nadzor poteka zagovorništva;
- predstavitev otrokove izjave staršem, sodišču, centru za socialno delo (v nadaljnjem besedilu: CSD) ali drugim organom;
- informiranje zainteresirane javnosti o zagovorništvu otrok in organizacijo ter izvedbo predstavitev zagovorništva otrok za strokovno javnost.

4. člen **(izpolnjevanje pogojev za koordinatorja)**

Koordinator je oseba, ki organizira in vodi primere zagovorništva na posameznem območju, določenem z mrežo zagovornikov.

Varuh izbere koordinatorja na podlagi javnega poziva.

Za koordinatorja je lahko izbrana oseba, ki:

- je državljan Republike Slovenije;
- je poslovno sposobna;
- ji ni odvzeta starševska skrb;
- ni bila pravnomočno obsojena zaradi naklepnega kaznivega dejanja;
- zoper njo ni bila vložena pravnomočna obtožnica zaradi naklepnega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti;

- ima končano najmanj višješolsko izobrazbo;
- ima najmanj 10 let delovnih izkušenj na področju dela z otroki in starši;
- je opravila usposabljanje za kandidate za zagovornike otrok v roku enega leta od izbire;
- je zaupanja vredna oseba;
- je pripravljena redno sodelovati z Varuhom na način, kot določajo predpisi s področja zagovorništva ter se udeleževati izpopolnjevanja in usposabljanja, ki ga ta organizira;
- ima zagotovljen lasten prevoz za terensko delo;
- ni drugih zadržkov, ki bi vzbujali dvom, da bo delovala v največjo korist otrok.

Koordinator in Varuh določita medsebojne pravice in obveznosti z dogovorom, ki ga skleneta za obdobje treh let.

Če koordinator ne izpolnjuje več pogojev iz tretjega odstavka tega člena, Varuh odstopi od dogovora in ga razreši.

Če koordinator ne želi ali ne more več opravljati svojih nalog, o tem takoj pisno obvesti Varuha in svoje delo zaključi v roku treh mesecev oziroma po predaji nalog novemu koordinatorju.

Novi koordinator deluje določen čas pod vodstvom mentorja, po možnosti prejšnjega koordinatorja. Mentorja določi Varuh.

5. člen

(objektivnost)

Koordinator ali zagovornik ne more biti oseba, pri kateri se zaradi predhodne neposredne ali posredne vpletenosti v problematiko konkretnega primera pojavi dvom v njegovo nepristranskost in objektivnost.

Koordinator in zagovornik ne smeta sodelovati v nobenem postopku (npr. intervizija, supervizija), ki obravnava primer iz prejšnjega odstavka.

6. člen

(naloge koordinatorja)

Koordinator zlasti:

- pozna temeljne domače in mednarodne standarde varovanja otrokovih pravic;
- pozna predpise, ki urejajo zagovorništvo otrok in jih uresničuje v okviru svojih nalog;
- redno sodeluje z Varuhom ves čas poteka primera;
- spremlja delo zagovornika, mu daje informacije in se z njim posvetuje;
- organizira uvodno in zaključno srečanje z otrokom;
- sodeluje s starši, skrbniki ali zakonitimi zastopniki otroka ter institucijami glede na potrebe v posameznem primeru zagovorništva;
- skupaj z zagovornikom skrbi za predstavljanje otrokovega mnenja v postopkih in zadevah, v katerih je udeležen otrok;
- izvaja druge naloge, določene v Konceptu zagovorništva otrok.

7. člen

(izbira zagovornika)

Zagovornika izbere Varuh na podlagi javnega poziva. Postopek izbire kandidatov za zagovornike vodi izbirna komisija, ki jo imenuje Strokovni svet.

Kandidata za zagovornika, ki izpolnjuje pogoje iz 25.b člena ZVarCP, z izjemo osme alineje drugega odstavka 25b. člena ZVarCP, se na podlagi pozitivnega mnenja izbirne komisije vključi v postopek usposabljanja kandidatov za zagovornike.

Kandidat se uvrsti na seznam zagovornikov po opravljenem usposabljanju, uspešno zaključenem prvem primeru zagovorništva in opravljenemu preizkusu znanja za zagovornika po programu in postopku, ki ga določi Varuh na predlog Strokovnega sveta.

Zagovornik deluje pod mentorstvom koordinatorskega centra do opravljenega izpita za zagovornike. Zagovornik se pred dodelitvijo prvega primera udeleži dveh supervizij in dveh intervizij. Uspešno zaključen prvi primer je podlaga za pripravo izpitne naloge.

Zagovornik in Varuh določita medsebojne pravice in obveznosti z dogovorom (v nadaljnjem besedilu: dogovor z zagovornikom).

Varuh redno preverja izpolnjevanje pogojev za uvrstitev na seznam zagovornikov.

Zagovornik, ki ni bil aktiven najmanj dva zaporedna meseca ali dlje, se mora pred dodelitvijo primera udeležiti dveh supervizij in dveh intervizij.

Zagovornik, ki se po preteku 18 mesecev ponovno vključi v zagovorništvo, se mora udeležiti dela usposabljanja po programu in postopku, ki ga določi Varuh.

Zagovornik, ki več kot tri leta ni aktivno sodeloval v zagovorništvu, se lahko ponovno uvrsti na seznam zagovornikov na način, določen v prvem odstavku tega člena.

8. člen

(naloge zagovornika)

Naloge zagovornika so:

- pozna predpise, ki urejajo področje zagovorništva otrok;
- v skladu z načeli zagovorništva organizira delo in načrtuje srečanja z otrokom, ki jih sprti zabeleži in o njih poroča koordinatorski centru;
- se redno udeležuje supervizij, intervizij in izobraževanj, ki jih na področju zagovorništva organizira Varuh;
- po zaključnem srečanju izdela zaključno poročilo o poteku primera zagovorništva;
- po zaključku primera skupaj s koordinatorskim centrom skrbi za predstavljanje otrokovega mnenja v postopkih, ki še potekajo, npr. v sodnem postopku, postopku na CSD ipd.

Naloge zagovornika in način njegovega sodelovanja z drugimi udeleženci v zagovorništvu so podrobneje določeni v Konceptu zagovorništva otrok.

9. člen

(območna intervizija)

Namen območne intervizije (v nadaljnjem besedilu: intervizija) je izmenjava novosti s področja zagovorništva otrok in aktualnih delovnih izkušenj zagovornikov na posameznem območju.

Intervizija omogoča zagovornikom strokovno podporo, učinkovito učenje iz izkušenj kolegov ter lastnih izkušenj, medsebojno nudenje podpore ter širjenje primerov dobre prakse.

Intervizijo organizira in vodi koordinator praviloma na dva meseca.

10. člen

(supervizija)

Namen supervizije je zagotavljanje kakovosti strokovnega dela, refleksije vsebin in postopkov zagovorniškega dela za povečanje njegove kakovosti in razreševanje vprašanj, stisk ter etičnih dilem.

Supervizorja izbere Varuh na podlagi javnega poziva.

Supervizor mora imeti licenco Socialne zbornice Slovenije za supervizorja v socialnem varstvu.

11. člen

(etična komisija)

Strokovni svet določi Kodeks etičnih načel zagovorništva, ki se objavi na spletni strani Varuha.

Kršitve Etičnega kodeksa obravnava Etična komisija, ki je sestavljena iz petih članov Strokovnega sveta za dobo treh let. Etična komisija podrobneje uredi svoje delo s poslovníkom.

12. člen

(postopek postavitve zagovornika)

Pobudo za postavitve zagovornika otroku (v nadaljnjem besedilu: pobuda) lahko Varuhu poda vsakdo.

Če Varuh oceni, da pobuda ni utemeljena, pobudnika pisno obvesti o razlogih, zakaj otroku ne bo postavljen zagovornik.

Če Varuh oceni, da je pobuda utemeljena, začne postopek za pridobitev soglasja staršev ali zakonitih zastopnikov otroka.

CSD ali sodišče lahko sama pridobita soglasje enega ali obeh staršev oziroma zakonitih zastopnikov.

Če soglasje obeh staršev ali zakonitih zastopnikov ni pridobljeno, Varuh predlaga pristojnemu CSD ali sodišču, da postavi zagovornika z odločbo ali sklepom s seznama zagovornikov.

Če se CSD ali sodišče ne strinjata s postavitvijo zagovornika otroku, Varuh lahko zaprosi za pojasnilo, kako bo v postopku zagotovljena pravica otroka, da izrazi svoje mnenje.

Ko Varuh pridobi podlago za postavitve zagovornika (soglasje, odločba ali sklep), določi otroku najustreznejšega zagovornika.

Varuh o postavitvi zagovornika otroku seznani pristojni CSD ali sodišče v vseh primerih, če presodi, da je to potrebno zaradi varovanja koristi otroka.

Če v času izvajanja zagovorništva otrok dopolni 18 let, zagovornik nadaljuje z delom do zaključka postavljene naloge, če mladostnik s tem soglaša.

13. člen **(uvodno srečanje)**

Koordinator organizira uvodno srečanje, na katerega praviloma povabi otroka, starše oziroma zakonite zastopnike, lahko pa tudi predstavnika institucije, ki je pobudnik za postavitve zagovornika.

Uvodno srečanje je namenjeno seznaitvi otroka in staršev z zagovornikom in koordinatorjem, načinom dela, natančni opredelitvi nalog in ciljev ter dogovoru, kdaj in kje bodo praviloma potekala srečanja.

14. člen **(srečanja zagovornika in otroka)**

Zagovornik se z otrokom sreča na dogovorjenem kraju in mu v neformalnem pogovoru, ki je prilagojen njegovi starosti in zrelosti, predstavi namen zagovorništva in način ugotavljanja njegovih želja in potreb.

V primeru, da je otrokom v isti družini postavljenih več zagovornikov, se ti praviloma dogovarjajo za srečanja ob enakih terminih ter za skupni prevoz.

Zagovornik in otrok se praviloma srečujeta enkrat tedensko. Število vseh srečanj je odvisno od primera, vendar praviloma ne več kot deset srečanj.

15. člen **(prijava nasilja nad otrokom)**

Če zagovornik na srečanju z otrokom izve, da se je ali se še vedno nad otrokom izvaja nasilje ali da je otrok priča nasilju, je dolžan o tem takoj pisno obvestiti pristojni CSD in koordinatorja.

16. člen **(poročila zagovornika)**

Zagovornik po vsakem srečanju z otrokom pripravi poročilo, s katerim seznani koordinatorja, ta pa ga posreduje Varuhu.

Poročilo zagovornika o srečanju ne vsebuje osebnih podatkov. Namesto njih se uporabljajo šifre, inicialke, izpusti se imena institucij, krajev itd.

Dokumenti in druge informacije o zagovorniškem primeru se lahko pošiljajo izključno po pošti ali iz osebnih elektronskih predalov.

17. člen

(izjava otroka)

Podajanje izjave je otrokova pravica in ne dolžnost.

Zagovornik otroka seznani o njegovih možnostih glede izjave ter o njenem pomenu za odločitev v postopku in zadevi. Zagovornik preveri, če otrok razume zapisano v izjavi. Z izjavo otrok izpove svoje misli, čustva, želje, poglede in stališča oziroma doživljanje glede oseb, dogodkov, okoliščin in postopkov, ki jih zaznava kot pomembne v svojem življenju in vplivajo na njegovo počutje ali položaj.

Otrokovo odločitev, ali se izjavo posreduje naprej in komu, mora zagovornik spoštovati. Zagovornik otroka seznani, da bo naredil vse, kar je v njegovi moči, da bo izjava posredovana pristojnim institucijam. Otroku mora zagovornik pojasniti, da njegovo mnenje ne bo nujno vplivalo na končno odločitev.

Otrok oblikuje izjavo in jo podpiše v navzočnosti zagovornika. Otrok izjave ne nosi domov, kot tudi ne drugih zapisov ali risbic, nastalih na srečanjih.

Na zaključnem srečanju se z izjavo otroka ustno seznani starše oziroma zakonite zastopnike, če otrok tako želi. Originalni izvod izjave otroka hrani Varuh.

Če otrok želi, se izjava pošlje ali predstavi tudi drugim osebam in organom.

18. člen

(zaupnost postopka in hramba dokumentarnega gradiva)

Zagovorniki upoštevajo vrednost in izvor prejetih informacij (npr. informacije, poročila in izjave) v postopku zagovorništva in jih ne razkrivajo brez ustreznega pooblastila, razen če obstaja pravna ali strokovna obveza.

Zagovorniki ne uporabljajo informacij za kakršnokoli osebno korist ali na kakršenkoli način, ki bi bil v nasprotju z zakonom ali bi škodoval upravičenim in etičnim ciljem zagovorništva.

Koordinator in zagovornik smeta hraniti le posamezne zapise o dogodkih in dejanjih, ki so pomembni za uspešno opravljanje njunega dela.

Koordinator in zagovornik sta osebno odgovorna za skrbno varovanje zapisov, ko le-ti niso več potrebni za vodenje primera.

Arhiv o primerih zagovorništva otrok v skladu s predpisi vodi Varuh.

19. člen

(zaključek primera zagovorništva)

Odločitev o zaključku primera sprejmeta zagovornik in koordinator v dogovoru.

V vseh primerih zagovornik napiše zaključno poročilo, ki ga priloži izjavi otroka.

Varuh kopijo prejete izjave otroka in poročilo zagovornika ter poročilo koordinatorja pošlje organu, ki vodi postopek, s čimer je postopek zagovorništva praviloma končan.

20. člen

(strokovni svet)

Strokovni svet je organ Varuha in skrbi za uresničevanje zagovorništva otrok.

Strokovni svet sestavljajo vsi koordinatorji, dva predstavnika Varuha, dva predstavnika zagovornikov ter pet predstavnikov strokovne javnosti in nevladnih organizacij, ki jih Varuh izbere na podlagi javnega povabila k sodelovanju.

Strokovni svet lahko po potrebi oblikuje posamezna delovna telesa, ki jim določi naloge

in mandat.

Strokovni svet vodi namestnik varuha, pristojen za varstvo otrokovih pravic.

Glede na vsebino sklicane seje lahko strokovni svet ali njegova delovna telesa na svojo sejo povabijo predstavnike državnih organov in nevladnih organizacij ter neodvisne strokovnjake s področja otrokovih pravic.

Strokovni svet svoje delo podrobneje uredi s poslovnikom, ki ga sprejme s soglasjem Varuha.

Opravljanje strokovnih in administrativno tehničnih dela za strokovni svet zagotavlja Varuh.

Mandat strokovnega sveta je tri leta. Mandat začne teči od konstitutivne seje.

21. člen

(naloge strokovnega sveta)

Naloge strokovnega sveta so zlasti:

- obravnavanje konceptualnih in organizacijskih vprašanj izvajanja zagovorništva otrok;
- oblikovanje stališč ali predlogov reševanja splošnih vprašanj uresničevanja otrokovih pravic na področju zagovorništva;
- obravnavanje posameznih vprašanj na področju zagovorništva, ki jih nanj naslovi Varuh;
- obravnavanje širših strokovnih vprašanj zagovornikov, koordinatorjev in supervizorjev ter oblikovanje skupnih stališč;
- obravnavanje konkretnih pobud, ki odpirajo splošna vprašanja, vendar le v anonimizirani obliki;
- predlaga Varuhu vsebine za usposabljanja zagovornikov in sodeluje na izobraževanjih;
- oblikovanje predlogov programa in postopka usposabljanja ter preizkusa znanja zagovornikov;
- načrtovanje promocijskih aktivnosti zagovorništva.

22. člen

(javnost dela strokovnega sveta)

Javnost dela strokovnega sveta se zagotavlja zlasti z objavo njegovih stališč in predlogov na spletni strani Varuha, lahko pa tudi na druge običajne načine.

23. člen

(financiranje zagovorništva)

Sredstva za izvajanje zagovorništva se zagotavljajo iz proračunskih sredstev Varuha. Evidenca stroškov zagovorništva se vodi na posebni proračunski postavki Varuha. Stroške zagovorništva Varuh posebej prikaže in obrazloži v letnem poročilu o svojem delu.

Obseg in višina porabe sredstev za izvedbo drugih dejavnosti in namenov v okviru zagovorništva otrok sta podrobneje določena v finančnem načrtu Varuha.

24. člen

(nagrade udeležencem zagovorništva)

Delo zagovornikov in koordinatorjev je častno in prostovoljno, pripadata pa jim nagrada in povrnitev potnih stroškov v višini, kot velja za javne uslužbenke.

Zagovorniku pripada nagrada v višini 4,5 točke. Nagrada obsega pripravo na srečanje z otrokom, izvedbo srečanja, udeležbo v okviru zagovorniškega primera na različnih institucijah in zapis poročila o srečanju oziroma drugi opravljeni dejavnosti. Koordinatorju pripada nagrada za uvodno srečanje 4,5 točke, za zaključno srečanje 4,5 točke, za vsako srečanje z otrokom pa 1,5 točke.

Za stalno dosegljivost in odzivnost na pobude staršev in institucij, udeležbo na intervizijah, kritje stroškov telefona, kopiranja dokumentov in drugih materialnih stroškov pripada koordinatorju mesečna nagrada 8 točk, za organizacijo in vodenje intervizije 5 točk, za mentorstvo zagovorniku 5 točk in za morebitne dodatne obveznosti (udeležba na timskih sestankih, sodnih narokih) 4,5 točke.

Supervizorjem pripada plačilo za opravljeno supervizijo v višini 6,7 točke za pedagoško uro.

Člani strokovnega sveta in člani njegovih delovnih teles imajo pravico do povrnitve potnih stroškov za udeležbo na seji. Strokovne naloge, opravljene v okviru delovnih teles iz tretjega odstavka 20. člena, so ovrednotene v višini 1,2 točke za uro.

Vse vrednosti iz tega člena, razen potnih stroškov, ki se obračunavajo v neto znesku, so določene v bruto vrednosti, njihove spremembe pa lahko Varuh uveljavi z letnim finančnim načrtom Varuha za zagovorništvo.

Zagovorniki, koordinatorji, supervizorji in člani strokovnega sveta najpozneje v treh mesecih po posameznem dogodku vložijo zahtevek za povrnitev potnih stroškov in izplačilo nagrade za opravljeno delo.

Vrednost točke iz tega člena je 10,00 EUR bruto.

25. člen

(prehodna določba)

Varuh objavi javno povabilo za imenovanje članov strokovnega sveta v roku 30 dni od uveljavitve tega akta.

26. člen

(končna določba)

Ta splošni akt začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 0101-8/2018-1-DOL

Ljubljana, 27. junija 2018

Vlasta Nussdorfer l.r.
varuhinja človekovih pravic